

DÖRT KAPI

Tasavvuf yolu; gönül yoludur, sevgi yoludur. Tasavvuf; âşıkların, sâdıkların, salihlerin yoludur. Tasavvuf, ilm-i ledün yoludur. Tasavvuf, ezel-ebed yoludur. Tasavvuf, irfan ve kemal yoludur. Tasavvuf; inam edilenlerin, “iyi”lerin yoludur. Kişinin, kendini ve Rabbini bilme yoludur. Tasavvuf; birlik, basiret ve irfan yoludur. Tasavvuf; müşid-i kâminden velayeti talim etme yoludur.

Unutmayalım ki tevhidî olmayan ilimden de tefekkürden de tevekkülden de fetvadadan da takvadadan da murad-ı ilahî hâsıl olmaz. Yani kendimizi ve Rabbimizi tanımadan yapacağımız kulluk; afakî, mecazî, zannî ve hayalî bir kulluktan ibaret olur.

Kişinin hakikati yaşayabilmesi için kendini ve Rabbini tanımış olması gerekir ki kulluğunu ârifâne olarak tahkikî ve tevhidî bir kulluk olarak yaşasın. Yoksa kişi, bu âleme âmâ gelmiş ve yine âmâ gitmiş olur (Bkz. İsrâ, 72). Bu durumda bildiklerimiz bize sadece yük olur. Bizi hoşnut olacağımız bir neticeye ulaştırmaz.

Bizim, kendimizi ve Rabbimizi tanımamız ancak emr bil-marufa riayet ederek, nûr-u tevhidî ehlinden talim ederek mümkün olur. Ancak bu durumda hayatımızı tevhide uyarlamış, varlık şirkinden arınmış olarak tahkiki kul olmamız mümkün olur.

*“Eğer Hakk’ı arayıp bulayım dersin
Bir kâmil mürşide varmadan olmaz.”*

Yûnus Emre Hz.

Fakat bu “hiç”lik şuuruna ermek, varlığımızı Hak’ta tevhid etmek ancak bir mürebbinin, bir muallimin yani bir mürşid-i kâmilin elinden tutmak ile mümkün olur. Zira kişinin ne aklı ne ilmi ne de fikri Mevlâ’yı bulmaya yeter. Bu noktada “bulanları”, bulmak gerekir. Hakk’a sefer eden Hakk’a gönül veren erenlerin meclisinde müntesip olup seyr ü sülûk ile Hakk’a vuslat etmek gerekir.

Bunun için de dört kapıdan geçmek gerekir. Bu dört kapı; şeriat, tarikat, hakikat ve mârifet kapısıdır. Şeriat “bilmek”, tarikat “uygulamak”, hakikat “olmak” yeridir. Şeriat “ilim”, tarikat “amel”, Hakikat ise “neticeye ulaşmak”tır. Şeriat deniz, tarikat gemi, Hakikat ise denizin içindeki inci mercandır. Mârifet ise şeriat denizinde tarikat gemisi ile Hakikat deryasına ulaşıp oradaki inci mercanı çıkartmaktır.

*Şeriat ve tarikat bu kapının girişi
Hakikat ve mârifet ilan edildi bana*

*Şeriatte Rabbimi tarikatte kendimi
Hakikatte âlemi seyran edildi bana*

*Mârifettir bunları bir bedende yaşamak
Bu gönül âleminde beyan edildi bana*

*Mir’ât-ı Muhammed’i iki cihan sultanı
Dört kapının mânâsı âyân edildi bana*

*Abdi âcizde kulluk biz bu âlemde bulduk
Ekberü’l-Turabilik ihsan edildi bana*

ŞERİAT-I MUHAMMEDÎ

Birinci kapı yani şeriat kapısı; şeriat-ı Muhammediyedir. Emr bi’l-maruf ve nehy ani’l-münkerdir. Kurallar, emirler,

ahkâm-ı ilahiyedir ve umuma şamildir. Şeriat diğer bir mânâda; Allah'ın düzen ve sisteminin adıdır, sünnetullah'tır. Şeriatın kuralları; fetva ileidir. **Zâhir** mânâda ve **ilmen** yakınlık olarak yaşanır. Şeriat, akıl yoludur. Akıllı olmayan mükellefiyetten düşer.

Ahkâm-ı şeriat, öncelikli olarak yaşanılmalıdır. Zira şeriat-ı Muhammedî İslâm'ın ana omurgası, alt yapısıdır. Şeriat; iman şehrinin ana giriş kapısıdır. Ancak ihmal ve ihlal etmeden şeriat kapısından geçenlere tarikat kapısı açılır.

İkinci kapı tarikat kapısıdır. Tarikatın ilk basamağı şeriattır, tarikat ise şeriattan hakikate varan yoldur. Şeriatla desteklenmeyen ve şeriata bağlı olmayan tarikat makbul değildir. Şeriat ağaçtır, tarikat ağacın dallarıdır, hakikat ağacın meyveleridir, mârifet ise meyvenin tadını ve gıdasını almaktır.

*“Şeriat tarikat yoldur varana,
Hakikat mârifet andan içeru.”*

Yûnus Emre Hz.

Şeriatta fiil, sebepten bilinir bu nedenle şeriatta kısas vardır. Tarikatta fâilin Hak olduğu bilinse de kimin sebep olduğuyula meşgul olunur fakat kısas yapılmaz. Hakikat, fâili de sebebi de Hak bilip Hakk'ı görmek irfanına ulaşmaktır. Mârifet ise davalardan kurtulmak ve hakikat halini yaşayabilmektir.

Bu durumda şeriatta helâl olan, tarikatta caizdir. Tarikatta caiz olan ise hakikatte haramdır. Meselâ kısas şeriatta helâldir, tarikatta caiz. Tarikatta müsebbibden bilmek caiz olsa da, hakikatte sebebi de müsebbibi de gayrı görmek haramdır. Mârifette ise dava gütmek ve yaşadığın hale razı olmamak haramdır.

TARİKAT-I MUHAMMEDÎ

Tarikatın lugat mânâsı; Hakk'a doğru yol katetmek, müstakim üzere yolda olmaktır. Tarikat; yolcuyu varması gereken

menzile ulaştıran, fâniyi bâkiye, kötüyü iyiye tebdil eden yoldur. Tarikat, müridi mürşidine kavuştıran yoldur.

Tarikatlar değişik ve çeşitli ekollerde görünseler de hakikat cihetiyle birdirler. Hepsine birden Tarikat-ı Muhammediye denir. Tarikat sayılarının ve çeşitlerinin fazla olması; insanların algıları, meşrepleri, karakter ve kabiliyetleri farklı farklı olduğundandır. Bu durum zıtlıklardan değil, ilmin zenginliği ve sonsuzluğundandır. Bütün tarikatların, irfan meclislerinin, insan ocaklarının birbirinden iyi halleri ve üstün yönleri vardır.

Bu durum, tamamen istidat ve kabiliyetle alakalıdır. Kişi, hangi mecliste irşat olabiliyorsa o kişi için en doğru yol, bulunduğu yoldur. Talip; sevebildiği, gönlünün mutmain olduğu meclise ve mürşide intisap ederse orada kemal bulur, yol kateder.

Bu “diğer yollar eksiktir” mânâsında değildir. Herkesin bulunduğu yol kendi için en doğru yoldur. Hastanın vücudunda kırıklar varsa onun için en doğru bölüm ortopedidir. Hastanın kalbi rahatsızsa onun için en doğru yer kardiyo-lojidir.

Suyun yegâne gayesi denize ulaşmaksa onun için en doğru yol içinde bulunduğu dere veya nehirdir. Fakat bu diğer derelerden akan sular denize ulaşmaz anlamına gelmez, değil mi?

Bazı ham ervah olanlar herhalde sevgilerinin coşkusundan olsa gerek kendilerinin dışındakileri noksan bulur, kayıpta görürler. Bu kesinlikle böyle değildir. Her dere, her nehir denize akar fakat kendi yatağından.

Kimse kimsenin kanalına sığmaz. Herkes kendi yolundan, kendi kanalından seyr ü sülûk ederken aynı zamanda sevgi ve kardeşlik duygusu ile “bir” olmanın tevhidî şuurunu yaşama-ya çalışmalıdır.

Kâbe'ye giden birçok yol vardır lakin varılacak menzil birdir. Bu yollar, hacca gidecek kimsenin bulunduğu yere göre uzak, yakın, meşakkatli veya kolay olabilir. Tarikler de böyledir. Sâlikin ezeli istidadına göre güç veya kolay olabilir.

Tarikatlarda mürşid-i kâmillerin refakatinde ve nezaretinde dervişlik talim edilir. Kâmil insanların çokluğu, hakikatteki birliklerine mâni değildir. Onlar hakikatte birdirler. Zira alimler ve veliler, vâris-i nebidirler. Her biri, her birinden değerlidir. Her bilenin üstünde, daha iyi bir bilen vardır (Bkz. Yusuf, 76). “En iyisi budur” denecek olan ancak âlemlere rahmet Seyyide'l-Mürselin Efendimiz'dir.

Tarikatın kuralları, **takva** ilemdir. Yakınlığı ise **ayne'l-yakîn** esaslıdır. Tarikat; akıl esaslı, dinde gönüllü olanların hizmet ettiği bir alandır. Tarikata girmekten garaz; dünyaya gelmekten ve kul olmaktan maksadın hâsıl olması içindir. Yani Rabbimizi bilmek ve O'na kul olmak için kulluğumuzu tamamlayıcı bir kâmil mürşidi bulup onun terbiyesine girmek ve Hakk'ın rızasınca bir kulluk yaşamak içindir (Bkz. Zariyat, 56).

Halvetîlik, Kadirîlik, Nakşibendîlik, Melamîlik, Rifâîlik, Mevlevîlik ve diğer tariklerden herhangi birine mensup olmak, bir isme taraf olmaktan ziyade gönlünde mihman olabileceğimiz bir insan-ı kâmil bulmaktır. **O insan-ı kâmil bulundu mu her şey bulundu, maksuda erildi demektir** (Bkz. Kehf, 65-66). Sonrası teslimiyatla O'nu rehber ve imam edinmektedir (Bkz. İsra, 71).

HAKİKAT-İ MUHAMMEDÎ

Tasavvuf; **aşk ve gönül** esaslı bir yoldur. Salt akıl yolu değildir. Akıl, kişiyi tasavvufun eşğine kadar getirir. Lakin kişi içeri giremez, eşikte bekler. Eğer her müşkül, akıl ile halledilmiş olsaydı zaten peygamberlere ve mürşitlere lüzum kalmazdı.

Tasavvuf yolu aşkın yolculuğudur. Aklın yolculuğu değildir. Tasavvuf zahirde hiçbir şey, batinında ise her şeydir. Tasavvuf; tevhidi ilme'l, ayn'e'l, hakke'l ve sırre'l talim etmek ve varlığı Hak'ta tevhid etmek çabasıdır. Tarikatın varmak istediği nokta, tasavvufun hedeflediği hiçlik ve tevhid şuurudur.

Tasavvuf; ilahî aşk, cezbetmek ve cezbedilmek yoludur. Tasavvuf, sevgiliye varmak için sevenlerin gittiği yolu takip etmektir. Yalnız aşk ve istidat aynı şeyler değildir. Her şey yanar, taş dahi. Fakat taşın yanış istidadı ile odunun yanma kabiliyeti bir midir? İstidadında aşk olmayanın aşk ile kemale ermesi, taşın yanması kadar zordur.

Tasavvuf gönül yoludur, gönüllülerin ve adanmışların yoldur. Tasavvuf; kendinden, kendi gerçeğine sefer etmek ve "hiç"lik ile sevgiliye ulaşmak yoludur. Tasavvuf; var gibi görünen vücudun fâni olduğunu bilmek, Hakk'ın vücudunun ise bâki olduğuna şuhut etmektir (Bkz. Kasas, 88).

Tasavvuf, irfân ile âlem (Âdem) aynasında Hakk'ı görmek çabasıdır. Tasavvuf, kerâmet göstermek demek değildir. Zaten ehlullahın varlığı kerâmettir. Ayrıca mucizenin iman sebebi olmadığına en büyük delili de Ebu Cehillerdir. İmanın sebebi; Rahman'ın hidayeti, Resûlullah'ın şefaati, pîrânın himmeti ve talibin talebidir.

Tasavvuf; zikirle, ibadetle, hizmetle bir mertebeye ulaşmak değil, kâmil bir mürşidin gönlüne girmek ve "hiç" olmaya çalışmaktır. Tasavvuf; gönlü mâsivâdan pâk etmek, kemâle ermek ve ihsan edilen insan olabilmektir. Tasavvuf; hiçbir fark gözetmeksizin insanlar ile sevgi ve kardeşlik duygusunu geliştirmek çabasıdır.

Tasavvufta bilmek, olmak yoktur. Çünkü her bilenin üstünde her dâim daha iyi bir bilen vardır. Bu nedenle olmak yoktur, olmaya çalışmak ve "iyi"likte dâim yarışmak vardır (Bkz.

Bakara, 148). Tasavvufta ölçü; daha vefakâr, daha sâdık, daha cömert, daha adanmış, daha uyumlu ve mutlu olmaktır.

Tasavvufun derinliğini, güzelliğini tarif etmeye bizim ne kalemimiz ne de lisanımız yeter. Muradımız, ummandan katre misalince nasıpdar olmak ve gayrette dâim olmaktır.

Hakk'a giden iki yol vardır. Bunlardan birincisi kuldân Hakk'a giden talep ve gayret yoludur, ikincisi tevhidi aşkla ve adanmışlıkla talim etmek yoludur.

*“Aşk ile tevhid ettim
Füilim Hakk'a verdim
Fâni olduğum bildim
Lâ ilahe illallah.”*

Âşığın, ilahî aşka ulaştıktan sonra artık dünyevi hevaya, mecazî aşka ihtiyacı kalmaz. Tenin ve bedeninin zaaflarından, âşıkların aşkına noksanlık gelmez. Zira âşıklar ilahî cezbenin bineği ile “hiç”lik menziline seyr ü sefer ederler.

Tasavvufta seyr ü sülûk üç fenâ merâtibinden sonra üç beka merâtibi talimi ile ahadiyete ulaşır. Beka meratiplerinin birincisi cem makamında halkı zahir, Hakk'ı bâtın görmek; ikincisi hazretü'l-cem makamında Hakk'ı zahir, halkı bâtın görmek; üçüncüsü cemü'l-cem makamında ise hitap eden halk da olsa zahir-bâtın bütünlüğünde Hak ile muhatap olmak talim edilir. Varlıklarını cemü'l-cem şuurunda tevhid etmiş olan insan-ı kâmiller, veliler için korku ve hüzn yoktur, onlar artık mahzun olmayacaklardır (Bkz. Yûnus, 62).

Varlığın birliğine erenler, Allah ve Resûl'ünü sevenler; halka şefkat, merhamet, af, hilm ve sabır ile muamele ederler. Ne kimseden incinir ne de kimseyi incitirler.

Tasavvuf, ruhun safiyete ermesi ve cismânî hırslardan kurtulması demektir. Tasavvuf ehli, itirazı hayatından kaldırır ve tevhidin “hiç”lik olduğunu bilir. Tevhidî yola girmiş olan

kimse, yolda olmayan mevkii, mertebe ve bilgi sahibi olan kimselerden çok daha öndedir.

Tasavvufta, “Hizmeti mertebe olarak anlamak aldanmaktır. Mertebeden mertebeye geçmekse aldandığını anlamaktır.” diye bir söz vardır. Kişiyi bazen makam, bazen bilgi, bazen ilgi perde olur. Hakk’ı bilmeyen neyi bilirse bilsin ne fayda! Böyle durumlarda büyükler: “men lem yezuk lem yedri” (tutmayan bilemez) derlerdi.

Tasavvufun ilk irfan basamağı “Lâ ilâhe illallah”tır. Son makamı ise ahadiyet makamı olan “Lâ ilâhe illallah Muhammeden Resûlullah”tır. Böyle olduğu halde tasavvuf erbabının kesretle meşgul olmasının sebebi ise yolunda hadim, sevgisinde sâdık, amelinde salih, ikrarında kaim, dostluğunda vefalı, şüküründe şakir olup olmadığı ya da adam mıdır âdem midir belli olsun diyedir. Tabii ki bu durumlar kendi haline kendisi şahit olsun diyedir.

Unutma, her iddia ispat gerektirir!

İmtihanlar -kavli veya fiili- ya kişilik ya da kulluk iddiaların neticesinde yaşanılır. Mücazat ve mükâfat ise; ister avam olsun ister ehli tasavvuf olan sâlik olsun **kabz** halini yaptığı hatadan dolayı içinde yoğun sıkıntı olarak yaşar. **Bast** halini ise Rabbinin hoşuna giden bir işi yapmaktan dolayı içinde duyduğu engin bir gönül huzuru olarak Rabbinin lütfundan yaşar (Bkz. Nisa, 79).

Âdap; ilmin hem başı hem de sonudur.

Tasavvufta âdap üç kısımdır: Birincisi **şeriat**ta zâhiri âdap; şeriat-i Muhammediye’ye olabildiğince riayet ederek, emr bi’l-maruf neyh ani’l-münker olarak yaşamaktır. İkincisi **tarikatta** âdap; istikamet üzere olmak her dâim kendini huzurda hissetmek ve her yaptığında Hak rızasını gözetip Hak’tan her gelene rıza göstermektir. Üçüncüsü **tasavvufta**

bâtinî âdap ise “fâil Allah’tır” idrakinde şuurlanmak, hiçliğini fehmetmek, mutlak varlık karşısında varlık iddiasında bulunmamak ve Hak’tan gelen her şeyden hoşnut olmaktır. Hiç kimseyi incitmemek ve hiç kimseden incinmemektir. Kur’ân-ı Kerîm baştan aşağı edebi telkin etmektedir.

İlim, âdaptan ibarettir.

Âdap (ahlâk-ı Muhammediye); şeriatta kelime-i tevhid olarak **mükellef**, tarikatta İlmi tevhid olarak **gönüllü**, tasavvufta ise nur-u tevhid olarak **adanmış** (salih) yaşanılır. **Bilmek** başka, **yaşamak** başka, **neticeye ulaşmak** ise çok başka şeydir.

Netice olarak her bir ihmal, bizi kulluktan ve Allah’tan uzaklaştırır. Her türlü gayretimiz de bizi kurbiyete, Allah’a yakınlaştırır (Bkz. Zilzal, 7-8). Bu nedenle kulluk için her dem bahane arayalım, bahane üretelim ve gayretli olalım.

Unutmayalım ki Hak’tan gayrı olan her ne varsa, fânidir, fâni olmaktadır. Ancak hüve’l-bâkidir (Bkz. Rahman, 26-27). Bunun için kendi gerçeğimizi tanımaya, varlığımızı Hak’ta tevhid etmeye ve Hak’ta bâkileşmeye çalışmalıyız.

Kulluk; bilmek, uygulamak ve neticeye ulaşmaktır.

Bilmek; okumakla, dinlemekle mümkün olur. Bu şeriatin kapısıdır. **Uygulamak**; ancak müdahil olmak, ihlaslı ve gayrette dâim olmakla mümkün olur. Bu tarikatın kapısıdır. **Neticeye ulaşmak** ise birde bir olmak salih amel ile yakîni yaşamakla mümkün olur. Bu da Hakikat kapısıdır. Bu kapılardan geçebilmek ise mârifet kapısıdır.

Böyle bir tevhidî şuur ile ilme’l-yakîn yaşamakla **kelime-i tevhide**, ayne’l-yakîn yaşamakla **ilmî tevhide**, hakke’l-yakîn yaşamakla **nur-u tevhide** ulaşılır. Ve bu üç hali yaşayanlar ise **sırr-ı tevhide** ulaşmış olurlar. Hadis-i kutside “Ben insanın sırrıyım, insan benim sırrımdır.” buyrulmaktadır.

Kelime-i tevhid, ilmî tevhid ve nur-u tevhid zaviyesinden bakılınca; Hakk'ın esmalarının ef'âlinin, sıfatlarının ve zatının her şeyi ihata ettiğinin şuuruna ulaşmış olacağız. Varlığın birliğine ermeliyiz ki bize her şey Hak'tan görünsün, bize her şey Hak görünsün.